

เอกสารวิชาการ

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

โดย

คณะผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหาร
สถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รุ่นที่ ๑๐

กลุ่มที่ ๕

เอกสารทางวิชาการฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมเชิงปฏิบัติการ
หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๑๐
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๖

ชื่อเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

ชื่อผู้วิจัย ผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๑๐ กลุ่มที่ ๕

ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๖

ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษางานวิชาการ ดร.พิธาน พันทอง

อาจารย์ที่ปรึกษางานวิชาการ พันเอก วราทิตย์ บุญประสพ

คณะกรรมการเอกสารวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกได้ตรวจสอบและอนุมัติให้เอกสารวิชาการฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๑๐ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๖

พลตรี ผู้อำนวยการหลักสูตร
(ชยุตรา เสริมสุข)

ผู้อำนวยการสถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

คณะกรรมการสอบเอกสารวิชาการ

พันเอก
(กฤษกมล ธรรมานุกูล)

ผู้อำนวยการกองวิทยาการ สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

รองศาสตราจารย์ ดร. กรรมการ
(วีระเกษตร สนวนผกา)

ประธานสภาพนักงานและประธานโครงการเปิดสอนปริญญาตรี วิศวกรรมศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดร. กรรมการ
(ไพรัช พิทักษ์สาส์)

ข้าราชการบำนาญ กระทรวงศึกษาธิการ

บทคัดย่อ

เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

ผู้วิจัย คณะผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ 10 กลุ่มที่ 5

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการใช้สารเคมีในด้านการเกษตร และเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรของเกษตรกรบ้านแสนสุข ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ระยะที่ 2 การอบรมให้ความรู้กับนักเรียนเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร และระยะที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมผลการวิจัย ในระยะที่ 1 พบว่า เกษตรกรบ้านแสนสุขโดยภาพรวม มีพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง อยู่ในระดับปานกลาง แต่ยังมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ไม่ถูกต้อง ควรได้รับการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง ในระยะที่ 2 พบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง อยู่ในระดับสูง หลังจากเข้ารับการอบรมสามารถถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปยังผู้ปกครอง เกษตรกร หรือบุคคลอื่น ๆ ได้ และยังพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด ในระยะที่ 3 พบว่า การดำเนินงานกิจกรรมการฝึกอบรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีเยี่ยม ทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จึงทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ไม่มีอุปสรรคหรือปัญหาใด ๆ ซึ่งถือได้ว่าประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้

Abstract

Title The development of youth participation in changing the behavior of farmers using pesticides.

Name Workshop participants Security Psychology Course for school administrators Office of the Basic Education Commission, Class 10, Group 5

Research on The development of youth participation in changing the behavior of farmers using pesticides The objective is to study the current conditions and problems of using chemicals in agriculture. And to develop students to participate in changing the behavior of farmers using pesticides. This is a study about the use of chemicals in agriculture of Ban San Suk farmers Klong Nam Sai Subdistrict Aranyaprathet District Sa Kaeo Province. The research method is divided into 3 phases as follows: Phase 1: Collecting data on the behavior of farmers using pesticides. Phase 2: training to educate students about the behavioral change in the use of pesticides by farmers. And the third phase, data collection, evaluation of activities. The results of the research in Phase 1 revealed that Baan Saen Suk Farmers Overall The correct use of pesticides was at a moderate level, but there is still the wrong behavior of using pesticides Information about the correct use of pesticides should be provided. In the second phase, it was found that students had a high level of knowledge and understanding about the correct use of pesticides. After attending the training, the knowledge gained from the training can be transferred to parents, farmers, or other people. It was also found that the students were satisfied with the participation in the training at the highest level. In Phase 3, it was found that the implementation of training activities Overall, it is at an excellent level. Everyone cooperated very well. thus, making the work accomplished well There are no obstacles or problems, which can be considered successful in carrying out this activity.

คำนำ

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการใช้สารเคมีในด้านการเกษตร และเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรของเกษตรกรบ้านแสนสุข ตำบลคลองน้ำใส อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว คณะผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่กำลังศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชน หรือพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร และเป็นแนวทางในการทำการวิจัยหรือการจัดกิจกรรมต่อไปในอนาคตได้

คณะผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๑๐ กลุ่มที่ ๕
สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์ ความเมตตากรุณา
อย่างดีจาก ดร.พิธาน พื้นทอง ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษางานวิชาการ ที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำ สนับสนุน
และช่วยเหลือในการดำเนินงานวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์ คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ
โอกาสนี้

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานวิจัยทุกคนที่อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือในการทำวิจัยครั้งนี้
สุดท้ายนี้คณะผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ
ผู้ที่สนใจต่อไป

คณะผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ ๑๐ กลุ่มที่ ๕
สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
กรอบแนวคิดในการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	3
คำจำกัดความ	3
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
แนวคิดการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีฯ	4
กระบวนการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์	5
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	12
ระยะที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูล	12
ระยะที่ 2 การอบรมให้ความรู้	13
ระยะที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินผลการดำเนินกิจกรรม	14
บทที่ 4 ผลการวิจัย	16
ระยะที่ 1 ผลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก	16
ระยะที่ 2 ผลการประเมินผลการวัดความรู้ผู้เรียนหลังการฝึกอบรม	18
ระยะที่ 3 ผลการประเมินการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรม	20
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	22
สรุปผลการวิจัย	22

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
อภิปรายผลการวิจัย	25
ข้อเสนอแนะ	27
บรรณานุกรม	28
ภาคผนวก	30
ผนวก ก	31

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4-1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความพึงพอใจ	19
4-2 ผลการประเมินของกิจกรรมการฝึกอบรม	20

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของประเทศไทยในปัจจุบันเข้ามามีบทบาทและถูกนำมาใช้ ในด้านการเกษตรอย่างกว้างขวาง สิ่งที่น่าสนใจให้เห็นสถานการณ์ที่ชัดเจน คือ ประเทศไทยได้มีปริมาณ การนำเข้าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชทางการเกษตรเพิ่มขึ้น จากข้อมูลการนำเข้าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ในระหว่างปี พ.ศ. 2560-2564 พบว่า มีปริมาณการนำเข้ามากถึง 197,646 ตัน 170,826 ตัน 131,148 ตัน 98,254 ตัน และ 136,101 ตัน ตามลำดับ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในรอบ 5 ปี ที่ผ่านมา เกษตรกรมีการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชในการเพาะปลูกเป็นจำนวนมาก โดยเกษตรกร นำสารเคมีกำจัดศัตรูพืชมาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ควบคุมและกำจัดศัตรูพืช และเพื่อเก็บ ถนอมเมล็ดพันธุ์ไว้สำหรับเพาะปลูก (สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร, 2566) ทำให้มีการใช้ สารเคมีกำจัดศัตรูพืชกันอย่างแพร่หลายและเป็นจำนวนมากขึ้น ซึ่งการใช้ในแต่ละครั้งส่งผลให้ศัตรูพืช มีการต้านฤทธิ์ หรือการดื้อต่อสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ทำให้ในครั้งต่อไปการฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช จะมีประสิทธิภาพไม่เท่ากับการฉีดพ่นในครั้งที่ผ่านมา เกษตรกรจึงต้องเปลี่ยนไปใช้สารเคมีกำจัด ศัตรูพืชที่มีฤทธิ์รุนแรงกว่าเดิม ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรมีความเสี่ยงต่อการรับสัมผัสสารเคมีกำจัด ศัตรูพืชมากขึ้น แม้ว่าปัจจุบันจะมีการรณรงค์ให้มีการปลูกพืชที่ปลอดสารพิษ คงปฏิเสธไม่ได้ว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชกันอย่างแพร่หลาย กลายเป็นปัญหามลพิษทาง สิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ผลกระทบจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ไม่เพียงก่อให้เกิดผลโดยตรงในการ กำจัดศัตรูพืชเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดผลโดยอ้อมกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ โดยเฉพาะใน ดิน น้ำ อากาศ สิ่งมีชีวิต ระบบห่วงโซ่อาหาร และในระบบนิเวศอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง มีการ แพร่กระจายสู่สิ่งแวดล้อม ทำให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง อาจทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ อนามัยมนุษย์ และก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศด้วย

การสร้างฐานคิดทัศนคติแนวทางการประกอบอาชีพการเกษตรให้แก่เยาวชน โดยการ ส่งเสริมเยาวชนให้หันมาสนใจและมีแนวโน้มที่จะทำอาชีพเกษตรกรรมเพื่อสืบทอดภูมิปัญญา เจตนารมณ์ สร้างความมั่นคงทางอาหารและสามารถสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เนื่องจากเยาวชนเป็น อนาคตของชาติ การมีชุมชนเข้มแข็งมีอาชีพมั่นคงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมสืบทอดภูมิปัญญา ของบรรพบุรุษ การส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่มีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลองค์ความรู้ที่จะสามารถพัฒนาอาชีพ มีความเข้าใจในการทำเกษตรอย่างถูกวิธี เรียนรู้และปฏิบัติตามแนวทางปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง สามารถหนุนเสริมให้เยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เชื่อมโยงสู่ชุมชนเกิดเป็นชุมชน เข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ อีกทั้งยังเป็นการปลูกจิตสำนึกให้คนรุ่นใหม่มีแรงบันดาลใจในการทำ เกษตรกรรม มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจในชุมชนและสังคม ส่งผลถึงความมั่นคงของประเทศชาติ

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร มุ่งเน้นการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกให้กับเด็กและเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่ ภายใต้ความเชื่อที่ว่า เด็กและเยาวชนสามารถเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้กระบวนการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (Appreciation - Influence - Control: AIC) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในกระบวนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ซึ่งประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation หรือ A) เป็นขั้นตอนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็น รับฟัง และหาข้อมูลสรุปร่วมกันเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในชุมชน 2) ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence หรือ I) เป็นขั้นตอนการหาวิธีการที่จะนำมาใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในชุมชน ตามเป้าหมายที่วางไว้และเป็นช่วงการหามาตรการหรือวิธีการในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและค้นหาเหตุผลเพื่อจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมหรือวิธีการตามความคิดเห็นของชุมชน 3) ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control หรือ C) เป็นการนำเอากิจกรรมหรือโครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมาสู่การปฏิบัติและจัดหากลุ่มผู้ดำเนินงาน ซึ่งจะรับผิดชอบต่อการทำกิจกรรมหรือโครงการ รวมทั้งติดตาม และประเมินผลการทำกิจกรรมหรือโครงการ (Smith, 2009) โดยการศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีของเกษตรกรในตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางการให้ความรู้และปรับพฤติกรรมใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างเหมาะสมและถูกวิธีให้กับเกษตรกร และเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การปรับปรุงสภาพการทำงานของผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรให้ปลอดภัยจากพิษภัยของสารเคมี จะนำไปสู่ความปลอดภัยต่อผู้ผลิต สิ่งแวดล้อม และผู้บริโภค เพื่อให้เยาวชนในพื้นที่ได้เห็นคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการใช้สารเคมีในด้านการเกษตร
2. เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา: การศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการทำการเกษตรของเกษตรกรบ้านแสนสุข

ขอบเขตด้านพื้นที่: ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ขอบเขตด้านระยะเวลา: 3 เดือน (กุมภาพันธ์-เมษายน 2566)

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. นักเรียนมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร
2. เกษตรกรได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง สามารถแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง และช่วยลดการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช
3. ผู้บริโภคและชุมชนได้รับความปลอดภัยในด้านการมีสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น

คำจำกัดความ

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

หมายถึง การพัฒนานักเรียนให้มีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร บ้านแสนสุข ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

การปฏิบัติการทางจิตวิทยา

หมายถึง การปฏิบัติการข่าวสารสารสนเทศ หรือ Information Operation (IO) ที่เกี่ยวข้องกับข่าวสารและระบบข้อมูลข่าวสารให้นักเรียนโรงเรียนบ้านแสนสุข ที่เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรม

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ผู้วิจัยได้รวบรวม สังเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัย ได้แก่ แนวคิดการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร กระบวนการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (Appreciation - Influence - Control: AIC) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวคิดการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

ปัญหาพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ไม่ปลอดภัย ไม่เหมาะสม และเสี่ยงต่อการสัมผัสสารเคมีอันตรายของเกษตรกร เช่น มีการรับประทานอาหารหรือดื่มน้ำในบริเวณที่ฉีดพ่นสารเคมี ไม่สวมถุงมืออย่างป้องกันสารเคมี มีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ขณะฉีดพ่นสารเคมี (Chantaramanee, 2017) ใช้ปากเปิดผาขวดสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ในขณะที่ลมแรงหรือกลางแดดร้อน (Klnchampa, & Settheetham, 2019) มีการเลือกซื้อและใช้สารเคมีที่มีพิษรุนแรง มีการผสมสารเคมีมากกว่า 2 ชนิด มีการเลือกซื้อและใช้สารเคมีตามการแนะนำของเพื่อนหรือเกษตรกรที่ใช้แล้วได้ผลดี การใช้อุปกรณ์ที่ชำรุดเสียหายในการฉีดพ่นสารเคมี (Suk-ueng, & Panaadisai, 2021) ไม่มีการป้องกันตนเองขณะผสมสารเคมี สวมใส่เสื้อผ้าที่ไม่สามารถป้องกันสารเคมีเข้าสู่ร่างกาย (Koomyong, & Aphisamacharayothin, 2020) มีการเก็บสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่บ้านและมีการนำภาชนะบรรจุสารเคมีกลับมาใช้ซ้ำ (Wongta et al., 2018) ทำให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกร บุคคลในครอบครัวโดยเฉพาะเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี และผู้สูงอายุ รวมทั้งทำให้เกิดการตกค้างของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในผลผลิตทางเกษตรกรรม และตกค้างในสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ดิน น้ำ และอากาศ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภค และคุณภาพชีวิตของทั้งตัวเกษตรกรเองและประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน (Sharma et al., 2020) ดังนั้น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรให้มีความเหมาะสม ปลอดภัย และลดความเสี่ยงต่อการสัมผัสสารเคมีที่อันตรายนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นต้องเกิดจากความตระหนักถึงผลกระทบต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต ผลกระทบต่อสังคม เช่น ภาระค่าใช้จ่าย หนี้สิน ที่อาจนำไปสู่ปัญหาครอบครัว และเป็นความต้องการที่จะปรับเปลี่ยน

พฤติกรรมของเกษตรกร ผนวกกับความต้องการของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ประชาชนทั่วไป ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและท้องถิ่น เช่น กลุ่มการค้า การเมือง ศาสนา เป็นต้น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเกษตรกรด้วย การมีส่วนร่วมของชุมชน ถือเป็นกระบวนการที่เอื้ออำนวยให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันมีความสนใจเหมือน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน (Baez, & Barron, 2006) ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและการพัฒนาด้วยการคิด ร่วมกันและตัดสินใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตเพื่อสุขภาพดีของตนเอง และช่วยเสริมพลังอำนาจให้ชุมชน สามารถสร้างเสริมสุขภาพของชุมชนให้มีความเท่าเทียมกันและดียิ่งขึ้น (Laverack, & Labonte, 2000) โดยการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในแต่ละขั้นตอนของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

สรุปได้ว่า แนวทางหรือกลยุทธ์ที่สำคัญที่จะช่วยให้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมี กำจัดศัตรูพืชได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากเกษตรกรต้องเกิดความตระหนักถึงผลกระทบของ สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่มีต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมแล้ว การมีส่วนร่วมของชุมชน ยังเป็นกระบวนการที่เอื้ออำนวยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือโครงการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมทำกิจกรรมหรือ โครงการ ร่วมใช้และรับประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล การทำกิจกรรมหรือโครงการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งจะทำให้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของเกษตรกร เกิดขึ้นได้อย่าง แท้จริงและยั่งยืน ส่งผลให้เกษตรกร บุคคลใกล้ชิด และประชาชนทั่วไป มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ห่างไกล จากโรคเรื้อรังที่เกิดจากการได้รับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเป็นระยะเวลานาน เช่น โรคมะเร็ง เบาหวาน และโรคพาร์กินสัน เป็นต้น

กระบวนการดำเนินการแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (Appreciation - Influence - Control: AIC)

กระบวนการ A-I-C เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มี ส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มค้นหาปัญหาจนถึงการติดตาม ประเมินผลการทำกิจกรรมโครงการ เป็นเทคนิคการประชุม การวางแผนแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ การระดมสมองที่ทำให้เกิดความ เข้าใจสภาพปัญหา ชัดจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ เป็นวิธีการที่ เปิดโอกาส ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ จะทำให้เกิดความเข้าใจ ถึงสภาพปัญหา ความต้องการข้อจำกัด และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้มีการระดมพลังสมองในการศึกษา วิเคราะห์ พัฒนาทางเลือก เพื่อใช้ในการ แก้ไขปัญหาและพัฒนา เกิดการตัดสินใจร่วมกัน เกิดพลังของการสร้างสรรค์และรับผิดชอบต่อการ พัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

1. ความหมาย

Appreciation - Influence - Control: AIC มีความหมาย ดังต่อไปนี้

A-Appreciation คือ การยอมรับชื่นชม (Appreciate) ความคิดเห็นความรู้สึกของเพื่อนสมาชิกในกลุ่มด้วยความเข้าใจในประสบการณ์ สภาพ และขีดจำกัดของเพื่อนสมาชิกแต่ละคน จึงไม่รู้สึกต่อต้านหรือวิจารณ์เชิงลบในความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิก ทุกคนในกลุ่มมีโอกาสที่จะให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง เหตุผล ความรู้สึก และการแสดงออกตามที่เป็นจริง เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกที่ดีมีเมตตาต่อกัน เกิดพลังร่วมกันและความรู้สึกเป็นเครือข่าย เป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

I-Influence คือ การใช้ประสบการณ์ /ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของแต่ละคนที่มีอยู่ มาช่วยกันกำหนดวิธีการ/ยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์/อุดมการณ์ร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน มีการถกเถียงด้วยเหตุผลทั้งในประเด็นที่เห็นด้วยและขัดแย้งจนได้วิธีการที่กลุ่มเห็นร่วมกัน

C-Control คือ การนำยุทธศาสตร์ที่สำคัญ มากำหนดแผนปฏิบัติการโดยละเอียด สมาชิกจะเลือกว่าตนเองสามารถรับผิดชอบในเรื่องใดด้วยความสมัครใจ ทำให้เกิดพันธะสัญญา ข้อผูกพัน (Commitment) แก่ตนเองเพื่อควบคุมตน (Control) ให้ปฏิบัติตามบรรลุผลตามเป้าหมายร่วมของกลุ่ม

2. เทคนิค/วิธีการ

กระบวนการ A-I-C จะใช้การวาดภาพเพื่อเป็นการสะท้อนประสบการณ์ในอดีต/สภาพปัจจุบันกับจินตนาการถึงความมุ่งหวังในอนาคตของสมาชิกทุกคน โดยให้แต่ละคนวาดภาพของตนเอง ก่อน นำภาพของทุกคนมาวางรวมกันบนกระดาษแผ่นใหญ่ แล้วจึงต่อเติมรวมภาพของแต่ละคนให้กลมกลืนเป็นภาพใหญ่ของกลุ่มเพียงภาพเดียว การวาดภาพเป็นการกระตุ้นให้สมาชิกสะท้อนสิ่งที่อยู่ภายในจิตใจออกมาอย่างแท้จริง บางเรื่องราวที่ไม่สะดวกใจที่จะพูดโดยเปิดเผยก็สามารถสะท้อนออกมาเป็นรูปภาพหรือสัญลักษณ์รูปทรง/สี แทนการพูด/เขียนหนังสือ เปิดโอกาสให้ผู้อื่นสามารถซักถามข้อมูลความหมายจากภาพได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ใช้เป็นสื่อกระตุ้นให้สมาชิกที่ไม่ค่อยกล้าพูด ได้ร่วมอธิบายความคิด/ประสบการณ์ของตน การวาดภาพช่วยสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง

การรวมภาพความคิดของแต่ละคนเป็นภาพรวมของกลุ่ม ทำได้ง่ายและเป็นรูปธรรมกว่า การพยายามรวมแนวคิดของแต่ละคนโดยการอภิปรายหรือการเขียน และเป็นสื่อถึงความรู้สึกเป็นเจ้าของภาพร่วมกันและการมีส่วนร่วมในการสร้างกรอบความคิดตามภาพของกลุ่ม โดยทั่วไป ผู้ใหญ่มักกังวลว่าไม่มีความสามารถในการวาดภาพ จึงควรชี้แจงว่า การวาดภาพไม่เน้นความสวยงาม

หากแต่เน้นถึงความหมายที่ปรากฏออกมาเป็นภาพ ผู้วาดอาจใช้สีเป็นสัญลักษณ์แทนภาพเหมือนก็ได้ 6 ขั้นตอนก่อนเริ่มกระบวนการ A-I-C ได้แก่

- 2.1 การคัดเลือกผู้เข้าประชุม
- 2.2 เตรียมประเด็น
- 2.3 เขียนวัตถุประสงค์ของประเด็น
- 2.4 การแบ่งกลุ่ม
- 2.5 การเตรียมห้องประชุม
- 2.6 เตรียมอุปกรณ์

3. ความสำคัญของกระบวนการ AIC

การพัฒนาชุมชนที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน คือการเปิดโอกาสให้บุคคล และผู้แทนของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม และรับผิดชอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน ร่วมตัดสินใจอนาคตของชุมชน ร่วมดำเนินกิจกรรมการพัฒนา และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น กระบวนการ A-I-C จะช่วยให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วม ในการวางแผนและการตัดสินใจ ร่วมสร้างความเข้าใจในการดำเนินงาน สร้างการยอมรับ ความรับผิดชอบในฐานะ สมาชิกของชุมชน เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และเกิดความภาคภูมิใจในผลงานที่ตนมีส่วนร่วม กระบวนการพัฒนาชุมชน จึงเกิดความต่อเนื่อง และก่อให้เกิดความสำเร็จสูง

4. ประโยชน์ของกระบวนการ AIC

4.1 กระบวนการ A-I-C ช่วยให้ประชาชนและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและนอกชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วม มีความกระตือรือร้น ในการเข้าร่วมพัฒนาชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น

4.2 การวางแผนแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ ประชาชน โดยเฉพาะผู้รู้กลุ่มคนจน ผู้ด้อย โอกาส ผู้หญิง และเยาวชน เข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด กำหนดแนวทางการพัฒนา และจัดสรรทรัพยากร การมีส่วนร่วม ในกิจกรรม และเสริมสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการรวมพลังเชิงสร้างสรรค์

4.3 ประชาชน กลุ่มองค์กรต่าง ๆ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของทั้งกิจกรรม โครงการ ผลของการพัฒนา และความเป็นเจ้าของชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดความมีพลัง รู้ถึงศักยภาพในการพึ่งตนเอง

4.4 องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชนเรียนรู้ที่จะเข้าร่วมมือกันในการพัฒนาอย่างประสานสอดคล้อง

สรุปได้ว่ากระบวนการ A-I-C ช่วยให้เกิดการระดมแนวคิดที่สร้างสรรค์ มีส่วนร่วม และเสริมพลังของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บุญเลี้ยง สุพิมพ์ และ อาจันต์ สงทับ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร: การพัฒนา การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผล พบว่า พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ไม่ปลอดภัยและไม่เหมาะสมทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและสมาชิกในครอบครัวโดยเฉพาะเด็กอายุน้อยกว่า 5 ปีและผู้สูงอายุ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เช่น โรคผิวหนัง โรคในระบบทางเดินหายใจ โรคมะเร็ง โรคมะเร็ง และโรคพาร์กินสัน บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร โดยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ 1) แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช 2) การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยใช้กระบวนการ AIC (Appreciation-Influence-Control) 3) บทบาทของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร และ 4) บทบาทของชุมชนในการติดตาม ประเมินผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร การที่เกษตรกรจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ไม่ปลอดภัยและไม่เหมาะสมให้เป็นพฤติกรรมที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ปลอดภัยและเหมาะสมนั้น เกษตรกรต้องเกิดความตระหนักและมีความต้องการที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผนวกกับการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการค้นหาปัญหา จัดลำดับความสำคัญของปัญหา วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การกำหนดกิจกรรมหรือโครงการ การดำเนินกิจกรรมของโครงการ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ สุดท้าย คือ ร่วมกันสรุปผลการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการ ปัญหาและอุปสรรคที่พบ การกำหนดแนวทางแก้ไข และพัฒนากิจกรรมหรือโครงการสำหรับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่อไป จึงจะทำให้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรสามารถเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

กฤตวิษณุ สุขอึ้ง และ สุวรรณ พนาอดิศัย (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้า ในตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เป็นงานวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าบ้านห้วยสามสีขอ ตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เก็บข้อมูลโดยสอบถามจากประชากรจำนวน 169 คนแล้วผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหัวหน้าครอบครัว วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-60 ปี (ร้อยละ 61.5) และไม่ได้รับการศึกษา (ร้อยละ 54.4) แหล่งเงินทุนทำสวนกาแฟได้จากการกู้ยืมเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ร้อยละ 45.5) คะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ

อาราปีก้าช่วงก่อน ระหว่าง และหลังใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับดี พฤติกรรมที่ต้องปรับปรุง ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยในระดับปานกลาง ได้แก่ (1) ซื่อและใช้สารเคมีชนิดที่มีพิษรุนแรง (2) ผสมสารเคมีมากกว่า 2 ชนิด (3) เลือกซื้อและใช้สารเคมีตามการแนะนำของเพื่อนเกษตรกรหรือญาติที่เคยใช้แล้ว ได้ผลดี และ (4) ใช้อุปกรณ์ที่ชำรุดเสียหายฉีดพ่นสารเคมี ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าสาเหตุหลักเกิดจากเกษตรกรบางส่วนไม่ทราบผลกระทบที่จะเกิดขึ้น และภาระหนี้สิน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้สารกำจัดศัตรูพืชให้กับเกษตรกรที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องโดยเน้นส่งเสริมให้เกษตรกรลดปริมาณการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และใช้สารชีวภาพทดแทนเพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้กับเกษตรกร ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม

กิงแก้ว สำรวยรีน, ศิริลักษณ์ บุญสุวรรค์ และ สุदारตน์ สีหาเทพ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพยากรณ์ (predictive research) มีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ ปัจจัยเสริม และความรอบรู้ ด้านสุขภาพ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และวัตถุประสงค์ทั่วไป คือ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ประชากร คือ เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร คำนวณกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Krcjcie and Morgan ได้จำนวน 261 คน และการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างตอบด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร คือ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ ($P\text{-value} < .001$) โดยมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามารถอธิบายได้ร้อยละ 30.3 (2) เกษตรกรมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($X=119.1, SD=12.99$) ผลการวิจัยที่ได้ สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางนโยบาย หรือจัดโปรแกรมส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านต่าง ๆ ที่ดีขึ้น เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและเหมาะสม และเป็นข้อมูลสำหรับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการเฝ้าระวังความเสี่ยงในการเกิดโรคจากการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรที่มีพฤติกรรมการใช้อยู่ในระดับสูงต่อไป

จันทกานต์ วลัยเสถียร (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ พบว่า การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรเป็นเรื่องสำคัญเพราะส่งผลกระทบต่อตัวเกษตรกรเองและผู้บริโภคโดยสามารถก่อให้เกิดการแพ้และการเจ็บป่วยด้วยโรคร้ายแรงได้ จากการสืบค้นพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร แต่ยังไม่มีการสังเคราะห์และรวบรวมรูปแบบดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ เกี่ยวกับรูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ข้อมูลที่ได้จะเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ผู้วิจัยทำการสืบค้นงานวิจัยจาก 7 ฐานข้อมูลรวมกับการสืบค้นด้วยมือ ได้งานวิจัยทั้งสิ้น 31,680 เรื่อง หลังจากคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดคงเหลืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 12 เรื่อง ซึ่งเป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - experimental Designs) ทั้งหมด โดยรูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรประกอบไปด้วย การสอนตามแนวคิดความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model: HBM) 7 เรื่อง การอบรมแบบมีส่วนร่วม 4 เรื่อง และการอบรมตามโปรแกรมสุขศึกษาทั่วไปไปรวมกับการฝึกปฏิบัติ 1 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ผ่านการอบรมมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีที่ถูกต้องมากขึ้น ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งสะท้อนว่าการอบรมด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่กล่าวมา ช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีของเกษตรกรให้ถูกต้องได้ อย่างไรก็ตาม พบว่าการสอนตามแนวคิด HBM ถูกนำมาใช้บ่อยที่สุดเนื่องจากเน้นที่ตัวบุคคลที่เป็นส่วนสำคัญในการรับรู้โอกาสเสี่ยง ความรุนแรง ประโยชน์และอุปสรรค ดังนั้นวิธีปฏิบัติและการนำไปใช้จึงมีความเฉพาะและคนส่วนใหญ่สามารถเลือกวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมกับตนเองได้

ธธิธา เวียงปฏิก และ อภิชัย คุณนิพงษ์ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของเกษตรกรตำบลหนองสาหร่าย อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า เกษตรกรมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพ การวิจัยนี้เป็นการสำรวจภาคตัดขวางมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างเป็นเกษตรกร จำนวน 240 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามชนิดตอบเองประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.76, 0.79 และ 0.76 ตามลำดับ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติไค์สแควร์ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ด้านการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปานกลาง ($x=5.95$, $S.D.=1.68$) มีทัศนคติทางบวกต่อการใช้ สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ($x=30.71$, $S.D.=4.03$) และมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชปฏิบัติเป็นบางครั้ง ($x=30.71$, $S.D.=3.32$) ด้านความสัมพันธ์พบว่า ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สถานภาพความเป็นเจ้าของพื้นที่ในการทำการเกษตร การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและทัศนคติต่อการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

มณีนรัตน์ สนวนม่วง, อัมรินทร์ คงทวีเลิศ, มลีนี สมภพเจริญ และ ดุสิต สุจิรารัตน์ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความรู้และพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของคณงานรับจ้างฉีดพ่น พบว่าการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นและส่งผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรมายาวนาน ทำให้เกษตรกรสมัยปัจจุบันหันมาจ้างกลุ่มคณงานรับจ้างฉีดพ่นสารเคมีเพื่อทำหน้าที่แทน จึงทำให้คณงานรับจ้างฉีดพ่นเป็นอีกหนึ่งกลุ่มอาชีพที่ได้รับความเสี่ยงจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวางในพื้นที่อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจำแนกตามปัจจัยต่าง ๆ ของคณงานรับจ้างฉีดพ่นหน้าใหม่ที่มีประสบการณ์ทำงานไม่เกิน 10 ปี เก็บข้อมูลจากคณงานรับจ้างฉีดพ่น จำนวน 202 คน ด้วยการสัมภาษณ์จากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยร้อยละ, independent's t-test, One-Way ANOVA และ Pearson's Correlation Coefficient ผลการศึกษาพบว่า คณงานรับจ้างฉีดพ่นมีความรู้ในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 63.9 และมีพฤติกรรมในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 58.9 และผลการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชตามปัจจัยต่าง ๆ พบว่า ระดับการศึกษามีคะแนนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมความรู้และสร้างความตระหนักถึงวิธีการใช้งานและการป้องกันตนเองจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ที่จะส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เหมาะสมในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและช่วยลดความเสี่ยงหรือผลกระทบต่อสุขภาพจากการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของคณงานรับจ้างฉีดพ่น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการใช้สารเคมีในด้านการเกษตร และเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร บ้านแสนสุข ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พืชหลักที่ใช้ในการเพาะปลูก และสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ใช้ ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอวิธีการศึกษาตามระยะ ของการวิจัย ได้แก่ ระยะเวลาที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของเกษตรกร ระยะเวลาที่ 2 การอบรมให้ความรู้กับนักเรียนเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร และระยะเวลาที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินผลการดำเนินกิจกรรม โดยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านแสนสุข ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านแสนสุข (เกษตรกร) จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (structure interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อรวบรวมความคิดเห็นของเกษตรกรในการใช้สารเคมีในการทำการเกษตร บ้านแสนสุข ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นประเด็นสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร ซึ่งประกอบไปด้วย ข้อมูล เพศ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พืชหลักที่ใช้ในการเพาะปลูก และสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ใช้

ส่วนที่ 2 เป็นประเด็นสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านแสนสุข ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ได้แก่ พฤติกรรมก่อนการพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช พฤติกรรมขณะพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และพฤติกรรมหลังการพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ส่วนที่ 3 เป็นประเด็นสัมภาษณ์เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านแสนสุข ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว มีจำนวน 22 ข้อ รวม 22 คะแนน เป็นคำถามด้านบวกและด้านลบ กำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบได้ 2 ตัวเลือก คือ ถูกและผิด มีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูก มีค่าคะแนน เท่ากับ 1 คะแนน และตอบผิด มีค่าคะแนน เท่ากับ 0 คะแนน โดยสรุปผลคะแนนการวัดความรู้ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- ระดับต่ำ คือ คะแนน 0-8
- ระดับปานกลาง คือ คะแนน 9-16
- ระดับสูง คือ คะแนน 17-22

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การพรรณนาวิเคราะห์ (analytical description) และความถี่ (Frequency) คำนวณหาค่าร้อยละ (%)

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ วันที่ 25-28 กุมภาพันธ์ 2566

ระยะที่ 2 การอบรมให้ความรู้กับนักเรียนเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

คณะผู้วิจัยดำเนินการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการ A-I-C ในการระดมสมองที่ทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหา ชัดจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ พุดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ และดำเนินการอบรมให้ความรู้กับนักเรียนเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ร่วมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินผลความรู้ เพื่อวัดและประเมินผลความรู้ของผู้เรียนหลังฝึกการอบรม และแบบสอบถามความพึงพอใจในการเข้าร่วมอบรม เพื่อวัดความพึงพอใจของผู้เข้าอบรม

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนโรงเรียนบ้านแสนสุข จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินผลความรู้ เพื่อวัดและประเมินผลความรู้ของผู้เรียนหลังฝึกการอบรม โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูล เพศ อายุ และระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 เป็นประเด็นการวัดความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรม มีจำนวน 22 ข้อ จำนวน 22 คะแนน โดยมี 2 ตัวเลือกให้เลือกตอบ กำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบได้ 1 ตัวเลือก คือ ใช่ กับ ไม่ใช่ มีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ตอบถูก มีค่าคะแนน เท่ากับ 1 คะแนน และ ตอบผิด มีค่าคะแนน เท่ากับ 0 คะแนน โดยสรุปผลคะแนนการวัดความรู้ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- ระดับต่ำ คือ คะแนน 0-8
- ระดับปานกลาง คือ คะแนน 9-16
- ระดับสูง คือ คะแนน 17-22

ส่วนที่ 3 เป็นประเด็นความพึงพอใจในการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรและกิจกรรมการฝึกอบรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร จำนวน 10 ข้อ โดยการแปลผลข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของข้อคำถามในแต่ละข้อแล้วแปลความหมาย โดยนำมาเปรียบเทียบกับช่วงค่าเฉลี่ยในการแปลผลข้อมูลจากแบบสอบถามใช้เกณฑ์ดังนี้

- 5 หมายถึง ความพึงพอใจที่มีต่อข้อความนั้นอยู่ในระดับ มากที่สุด
- 4 หมายถึง ความพึงพอใจที่มีต่อข้อความนั้นอยู่ในระดับ มาก
- 3 หมายถึง ความพึงพอใจที่มีต่อข้อความนั้นอยู่ในระดับ ปานกลาง
- 2 หมายถึง ความพึงพอใจที่มีต่อข้อความนั้นอยู่ในระดับ น้อย
- 1 หมายถึง ความพึงพอใจที่มีต่อข้อความนั้นอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย โดยใช้เกณฑ์สัมบูรณ์ (Absolute Criteria) ตามแนวทางของเบสต์ (Best, J.W., 1981 : 204-208) ดังนี้

- ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51–5.00 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด
 ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51–4.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับ มาก
 ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51–3.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับ ปานกลาง
 ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51–2.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับ น้อย
 ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00–1.50 หมายถึง ความพึงพอใจอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาความถี่ (Frequency) คำนวณหาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ วันที่ 4-5 มีนาคม 2566 ณ โรงเรียนบ้านแสนสุข ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

ระยะที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินผลการดำเนินกิจกรรม

คณะผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะครูโรงเรียนบ้านแสนสุข จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินผลการดำเนินกิจกรรม โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นการประเมินผลงานของกิจกรรม มีเกณฑ์การให้คะแนนทั้งหมด 5 ระดับ ได้แก่

- 1 คะแนน หมายถึง ประเมินแล้ว อยู่ในระดับ ต่ำกว่า 60 %
- 2 คะแนน หมายถึง ประเมินแล้ว อยู่ในระดับ 60–69 %
- 3 คะแนน หมายถึง ประเมินแล้ว อยู่ในระดับ 70–79 %
- 4 คะแนน หมายถึง ประเมินแล้ว อยู่ในระดับ 80–89 %
- 5 คะแนน หมายถึง ประเมินแล้ว อยู่ในระดับ 90 % ขึ้นไป

การแปลผลคะแนน มีเกณฑ์การแปลคะแนนเฉลี่ย ทั้งหมด 5 ระดับ ได้แก่

- 4.50 ขึ้นไป แสดงว่า การดำเนินงานกิจกรรมอยู่ในระดับ ดีเยี่ยม
 3.50-4.49 ขึ้นไป แสดงว่า การดำเนินงานกิจกรรมอยู่ในระดับ ดีมาก
 2.50-3.49 ขึ้นไป แสดงว่า การดำเนินงานกิจกรรมอยู่ในระดับ ดี
 1.50-2.49 ขึ้นไป แสดงว่า การดำเนินงานกิจกรรมอยู่ในระดับ พอใช้
 1.50 ลงมา แสดงว่า การดำเนินงานกิจกรรมอยู่ในระดับ ปรับปรุง

ส่วนที่ 2 เป็นประเด็นปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question) ผู้ตอบสามารถเขียนตอบหรือแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาความถี่ (Frequency) คำนวณหาค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ วันที่ 5-6 มีนาคม 2566

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านแสนสุข ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ผลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ระยะที่ 2 ผลการประเมินผลการวัดความรู้ผู้เรียนหลังการฝึกอบรม และระยะที่ 3 ผลการประเมินการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรม

ระยะที่ 1 ผลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ผลการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านแสนสุข (เกษตรกร) จำนวน 20 คน เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (structure interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อรวบรวมความคิดเห็นของเกษตรกรในการใช้สารเคมีในการทำเกษตร บ้านแสนสุข ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 70 อยู่ในกลุ่มอายุระหว่าง 40 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 80 จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 85 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3-5 คน คิดเป็นร้อยละ 85 พืชหลักที่ใช้ในการเพาะปลูก คือ ข้าว คิดเป็นร้อยละ 90 และการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ใช้มากที่สุด คือ กรัสม็อกโซน คิดเป็นร้อยละ 90

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร โดยภาพรวม พบว่า มีพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

พฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีพฤติกรรมที่ปฏิบัติทุกครั้งมากที่สุด คือ เรื่องการไม่ใช้ปากเปิดขวดสารเคมีฯ รองลงมา คือ ไม่ใช้มือคนสารเคมีฯ และ ใช้ไม้หรือวัสดุอื่นที่เหมาะสมในการคนสารเคมีให้เข้ากันก่อนการฉีดพ่น

พฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีพฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้งมากที่สุด คือ สวมถุงมือทุกครั้ง ที่ต้องสัมผัสกับสารเคมีฯ รองลงมา คือ สำรวจสภาพความเสียหายของพืชผักเสียก่อน เพื่อประกอบการตัดสินใจในการใช้สารเคมีฯ และ ไม่ใช้สารเคมีฯ ที่สงสัยว่าเสื่อมคุณภาพ

พฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีพฤติกรรมที่ไม่ได้ปฏิบัติมากที่สุด คือ อ่านฉลากข้างขวดทุกครั้งและปฏิบัติตามข้อแนะนำต่าง ๆ อย่างเคร่งครัดในการใช้สารเคมีฯ รองลงมา คือ ไม่ใช้สารเคมีฯ ที่สงสัยว่าเสื่อมคุณภาพ และ ตรวจสอบสภาพของอุปกรณ์การฉีดพ่นทุกครั้งให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้

พฤติกรรมขณะใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีพฤติกรรมที่ปฏิบัติทุกครั้งมากที่สุด คือ เรื่องการไม่ใช้ปากหรือดูดที่หัวฉีดพ่นสารเคมีฯ เมื่อประสบปัญหาหัวฉีดอุดตัน รองลงมา คือ หยุดการฉีดพ่นสารเคมีฯ ทันทีเมื่อปรากฏอาการแพ้สารเคมีฯ เช่น เวียนศีรษะ คลื่นไส้ แน่นหน้าอก เป็นต้น และ ใช้อุปกรณ์ปิดปากและจมูก

พฤติกรรมขณะใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีพฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้งมากที่สุด คือ เรื่องพยายามฉีดพ่นสารเคมีฯ ที่ผสมให้หมดในคราวเดียวกัน รองลงมา คือ ใช้อุปกรณ์ปิดปากและจมูก และสวมเสื้อแขนยาว กางเกงขายาวใส่เสื้อผ้ารัดกุม

พฤติกรรมขณะใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติมากที่สุด คือ เรื่องสวมหมวกหรือใช้ผ้าพันศีรษะให้มิดชิด รองลงมา คือ สวมรองเท้ามิดชิดและไม่ฉีดพ่นสารเคมีฯ ในเวลากลางวันที่แสงแดดร้อนจัด

พฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีพฤติกรรมที่ปฏิบัติทุกครั้งมากที่สุด คือ เรื่องไม่เทสารเคมีฯ ที่เหลือจากการใช้งานลงในแหล่งน้ำธรรมชาติ รองลงมา คือ ไม่เทน้ำที่ใช้ทำความสะอาดถังฉีดพ่นสารเคมีฯ ที่ลงในแหล่งน้ำหรือบริเวณใกล้แหล่งน้ำ และทำความสะอาดถังบรรจุสารเคมีฯ ที่ฉีดพ่นทุกครั้งหลังการใช้งาน

พฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีพฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้งมากที่สุด คือ เรื่องเก็บสารเคมีฯ ในที่มิดชิดไม่ปะปนกับสิ่งอื่น รองลงมา คือ เปลี่ยนชุดที่สวมใส่ในการฉีดพ่นสารเคมีฯ อาบน้ำ สระผม ฟอกสบู่ทันทีหลังการทำงาน และซักเสื้อผ้าที่สวมใส่ฉีดพ่นสารเคมีฯ แยกต่างหากจากเสื้อผ้าอื่น ๆ

พฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติมากที่สุด คือ เรื่องทำลายภาชนะบรรจุสารเคมีฯ โดยการฝังกลบ รองลงมา คือ ตัดป้ายแจ้งให้คนอื่นทราบว่าเป็นพื้นที่ที่เพิ่งจะฉีดพ่นสารเคมีฯ และออกจากบริเวณนั้นทันทีหลังการฉีดพ่นสารเคมีฯ

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวม พบว่า มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรื่องที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องส่วนมาก คือ ความรู้เรื่องสารเคมีฯ ที่มีโอกาสเข้าสู่ร่างกายได้หลายทาง เช่น ปาก จมูก ผิวหนัง และตา รองลงมา คือ ความรู้เรื่องอาการที่เกิดจากการแพ้สารเคมีฯ เช่น ปวดหัว ตาพร่า และ ความรู้เรื่องการปฏิบัติที่ถูกต้องในขณะฉีดพ่น เช่น ถ้ามีสิ่งอุดตันหัวฉีด ไม่ควรใช้ปากเป่าหรือดูดสิ่งอุดตันออก เรื่องที่มีความรู้ความเข้าใจเป็นส่วนน้อย คือ ความรู้เรื่องการเลือกใช้สารเคมี ที่เข้าใจว่าควรเลือกชนิดที่ตกค้างนาน ๆ เพราะจะไม่ต้องฉีดพ่นบ่อย รองลงมา คือ ความรู้เรื่องภาชนะที่บรรจุสารเคมีฯ ที่เข้าใจว่าเมื่อใช้หมดแล้วควรนำไปทำลาย เช่น ฝังกลบ การฉีดพ่นสารเคมีฯ ทำเวลาไหนก็ได้แล้วแต่สะดวก ซึ่งเป็นการเข้าใจที่ผิด

สามารถสรุปผลการวิจัยในระยะที่ 1 ได้ว่า เกษตรกรบ้านแสนสุขโดยภาพรวม มีพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง อยู่ในระดับปานกลาง และยังมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ไม่ถูกต้อง ควรได้รับการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช

ระยะที่ 2 ผลการประเมินผลการวัดความรู้ผู้เรียนหลังการฝึกอบรม

ผลการประเมินผลการวัดความรู้ผู้เรียนหลังการฝึกอบรม กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนโรงเรียนบ้านแสนสุข จำนวน 20 คน โดยใช้แบบประเมินผลความรู้ เพื่อวัดและประเมินผลความรู้ของผู้เรียนหลังฝึกการอบรม โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการอบรม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการอบรม พบว่า เป็นเพศชาย ร้อยละ 60 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 40 อายุระหว่าง 10 - 12 ปี ร้อยละ 100 และกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ร้อยละ 100

ส่วนที่ 2 ผลการวัดความรู้ความเข้าใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของผู้เข้ารับการอบรม

ผลการวัดความรู้ความเข้าใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของผู้เข้ารับการอบรม พบว่า ผู้ได้รับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง อยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 90 พบค่าคะแนนความรู้ความเข้าใจสูงสุดเท่ากับ 22 คะแนน พบค่าคะแนนความรู้ความเข้าใจต่ำสุดเท่ากับ 20 คะแนน และพบค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเฉลี่ยเท่ากับ 21 คะแนน

ส่วนที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรม

ตารางที่ 4-1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรม

ข้อ	รายการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	เนื้อหาวิชามีความครอบคลุมสามารถนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ได้	4.90	0.31	มากที่สุด
2	ความเหมาะสมของการจัดรูปแบบการอบรม (การบรรยาย/ฝึกปฏิบัติ/การศึกษาดูงาน)	4.80	0.41	มากที่สุด
3	ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม	4.95	0.22	มากที่สุด
4	การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่โครงการ (การมีอัตรากำลัง การอำนวยความสะดวกช่วยเหลือ)	4.85	0.37	มากที่สุด
5	ความเหมาะสมของสถานที่ฝึกอบรม	4.85	0.37	มากที่สุด
6	ปริมาณและคุณภาพของและอาหารว่างและอาหารกลางวัน	4.85	0.37	มากที่สุด
7	ความเหมาะสมของเอกสารประกอบการฝึกอบรม	4.80	0.41	มากที่สุด
8	ระยะเวลาในการฝึกอบรม	4.80	0.41	มากที่สุด
9	ความพึงพอใจต่อวิทยากรผู้ถ่ายทอดความรู้	4.90	0.31	มากที่สุด
10	ความพึงพอใจต่อการเข้ารับการฝึกอบรมโดยภาพรวม	4.90	0.31	มากที่สุด
ผลรวม		4.86	0.35	มากที่สุด

จากตารางที่ 4-1 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรม พบว่า โดยภาพรวม มีความพึงพอใจมากที่สุด (\bar{X} =4.86, S.D.=0.35) โดยพบว่า ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (\bar{X} =4.95, S.D.=0.22) รองลงมา คือ เนื้อหาวิชามีความครอบคลุมสามารถนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (\bar{X} =4.90, S.D.=0.31) ความพึงพอใจต่อวิทยากรผู้ถ่ายทอดความรู้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (\bar{X} =4.90, S.D.=0.31) และ ความพึงพอใจต่อการเข้ารับการฝึกอบรมโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (\bar{X} =4.90, S.D.=0.31) ตามลำดับ

สามารถสรุปผลการวิจัยในระยะที่ 2 ได้ว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องอยู่ในระดับสูงหลังจากเข้ารับการอบรม แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ได้รับจากการอบรมนี้ไปยังผู้ปกครอง เกษตรกร หรือบุคคลอื่น ๆ ได้ ซึ่งนักเรียนยังได้ประเมินความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมอบรมครั้งนี้ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งถือได้ว่าประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้

ระยะที่ 3 ผลการประเมินการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรม

ผลการประเมินการดำเนินกิจกรรมการฝึกอบรม กับกลุ่มตัวอย่าง คือ คณะครูโรงเรียนบ้านแสนสุข จำนวน 10 คน โดยใช้แบบประเมินผลการดำเนินกิจกรรม โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลของกิจกรรมการฝึกอบรม

ตารางที่ 4-2 ผลการประเมินของกิจกรรมการฝึกอบรม

ข้อ	รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1	ผลการดำเนินกิจกรรมนี้บรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด	4.90	0.32	ดีเยี่ยม
2	ผลสำเร็จของกิจกรรมนี้บรรลุเป้าหมายเพียงใด	4.90	0.32	ดีเยี่ยม
3	งบประมาณหรือค่าใช้จ่ายที่ได้รับเหมาะสมเพียงใด	4.60	0.52	ดีเยี่ยม
4	วัสดุ/อุปกรณ์ที่ให้ในการปฏิบัติงานเหมาะสมหรือเพียงพอเพียงใด	4.80	0.42	ดีเยี่ยม
5	ความร่วมมือของผู้ร่วมงานมากน้อยเพียงใด	5.00	0.00	ดีเยี่ยม
6	โดยภาพรวมผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรมอยู่ในระดับใด	4.90	0.32	ดีเยี่ยม
7	ขั้นตอนการดำเนินงานเป็นไปตามกำหนดเวลาเพียงใด	4.70	0.48	ดีเยี่ยม
8	กิจกรรมนี้มีประโยชน์เพียงใด	5.00	0.00	ดีเยี่ยม
ผลรวม		4.85	0.30	ดีเยี่ยม

จากตารางที่ 4-2 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลของกิจกรรมการฝึกอบรมโดยภาพรวม พบว่า การดำเนินงานกิจกรรมการฝึกอบรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีเยี่ยม (\bar{X} =4.85, S.D.=0.30) รายการประเมินที่มีคะแนนมากที่สุด คือ เรื่องความร่วมมือของผู้ร่วมงาน และ ประโยชน์ของกิจกรรม ที่มีผู้ประเมินให้ค่าคะแนนสูงสุด คือ 5.00 แสดงว่า การดำเนินงานกิจกรรมอยู่ในระดับดีเยี่ยม

**ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลของกิจกรรมการฝึกอบรม
ในเรื่องสภาพปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้**

- 1) ด้านบุคลากร พบว่า ทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ไม่มีอุปสรรคหรือปัญหาใด ๆ
- 2) ด้านงบประมาณ พบว่า มีค่าใช้จ่ายในการอบรมและจัดเตรียมสถานที่แต่ก็ไม่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมการอบรมและไม่เป็นอุปสรรคต่อการจัดกิจกรรม
- 3) ด้านวัสดุ อุปกรณ์ พบว่า มีความเพียงพอกับกิจกรรมการอบรมและไม่เป็นอุปสรรคต่อการจัดกิจกรรม
- 4) ด้านการประสานงานและการบริการ พบว่า ทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีไม่มีอุปสรรคหรือปัญหาใด ๆ

สามารถสรุปผลการวิจัยในระยะที่ 3 ได้ว่า การดำเนินงานกิจกรรมการฝึกอบรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีเยี่ยม แสดงให้เห็นว่าทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จึงทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ไม่มีอุปสรรคหรือปัญหาใด ๆ ซึ่งถือได้ว่าประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านแสนสุข ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการใช้สารเคมีในด้านการเกษตร และเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร โดยมีขอบเขตของการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านแสนสุข ระยะที่ 2 การอบรมให้ความรู้ผ่านกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านแสนสุข และ ระยะที่ 3 การประเมินผลการดำเนินกิจกรรมพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรบ้านแสนสุข ตำบลคลองน้ำใส อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ผู้วิจัยสรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านแสนสุข

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร โดยภาพรวม พบว่า มีพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1) พฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีพฤติกรรมที่ปฏิบัติทุกครั้งมากที่สุด คือ เรื่องการไม่ใช้ปากเปิดขวดสารเคมีฯ รองลงมา คือ ไม่ใช้มือคน สารเคมีฯ และ ใช้ไม้หรือวัสดุอื่นที่เหมาะสมในการคนสารเคมีให้เข้ากันก่อนการฉีดพ่น มีพฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้งมากที่สุด คือ สวมถุงมือทุกครั้ง ที่ต้องสัมผัสกับสารเคมีฯ รองลงมา คือ สำนวจสภาพ ความเสียหายของพืชผักเสียก่อน เพื่อประกอบการตัดสินใจในการใช้สารเคมีฯ และ ไม่ใช้สารเคมีฯ ที่สงสัยว่าเสื่อมคุณภาพ และมีพฤติกรรมที่ไม่ได้ปฏิบัติมากที่สุด คือ อ่านฉลากข้างขวดทุกครั้งและปฏิบัติตามข้อแนะนำต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด ในการใช้สารเคมีฯ รองลงมา คือ ไม่ใช้สารเคมีฯ ที่สงสัยว่าเสื่อมคุณภาพ และ ตรวจสอบสภาพของอุปกรณ์การฉีดพ่นทุกครั้งให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้ 2) พฤติกรรมขณะใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีพฤติกรรมที่ปฏิบัติทุกครั้งมากที่สุด

คือ เรื่องการไม่ใช้ปากหรือดูดที่หัวฉีดพ่นสารเคมีฯ เมื่อประสบปัญหาหัวฉีดอุดตัน รองลงมา คือ หยุดการฉีดพ่นสารเคมีฯ ทันทีเมื่อปรากฏอาการแพ้สารเคมีฯ เช่น เวียนศีรษะ คลื่นไส้ แน่นหน้าอก เป็นต้น และ ใช้อุปกรณ์ปิดปากและจมูก มีพฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้งมากที่สุด คือ เรื่องพยายามฉีดพ่นสารเคมีฯ ที่ผสมให้หมดในคราวเดียวกัน รองลงมา คือ ใช้อุปกรณ์ปิดปากและจมูก และสวมเสื้อแขนยาว กางเกงขายาวใส่เสื้อผ้ารัดกุม และมีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติมากที่สุด คือ เรื่องสวมหมวกหรือใช้ผ้าพันศีรษะให้มิดชิด รองลงมา คือ สวมรองเท้ามิดชิด และไม่ฉีดพ่นสารเคมีฯ ในเวลากลางวันที่แสงแดดร้อนจัด และ 3) พฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีพฤติกรรมที่ปฏิบัติทุกครั้งมากที่สุด คือ เรื่องไม่เทสารเคมีฯ ที่เหลือจากการใช้งานลงในแหล่งน้ำธรรมชาติ รองลงมา คือ ไม่เทน้ำที่ใช้ทำความสะอาดถังฉีดพ่นสารเคมีฯ ทิ้งลงในแหล่งน้ำหรือบริเวณใกล้แหล่งน้ำ และทำความสะอาดถังบรรจุสารเคมีฯ ที่ฉีดพ่นทุกครั้งหลังการใช้งาน มีพฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้งมากที่สุด คือ เรื่องเก็บสารเคมีฯ ในที่มิดชิดไม่ปะปนกับสิ่งอื่น รองลงมา คือ เปลี่ยนชุดที่สวมใส่ในการฉีดพ่นสารเคมีฯ อาบน้ำ สระผม ฟอกสบู่ทันทีหลังการทำงาน และซักเสื้อผ้าที่สวมใส่ฉีดพ่นสารเคมีฯ แยกต่างหากจากเสื้อผ้าอื่น ๆ และมีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติมากที่สุด คือ เรื่องทำลายภาชนะบรรจุสารเคมีฯ โดยการฝังกลบ รองลงมา คือ ตัดป้ายแจ้งให้คนอื่นทราบว่าเป็นพื้นที่ที่เพิ่งจะฉีดพ่นสารเคมีฯ และออกจากบริเวณนั้นทันทีหลังการฉีดพ่นสารเคมีฯ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวม พบว่า มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรื่องที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องส่วนมาก คือ ความรู้เรื่องสารเคมีฯ ที่มีโอกาสเข้าสู่ร่างกายได้หลายทาง เช่น ปาก จมูก ผิวหนัง และตา รองลงมา คือ ความรู้เรื่องอาการที่เกิดจากการแพ้สารเคมีฯ เช่น ปวดหัว ตาพร่า และ ความรู้เรื่องการปฏิบัติที่ถูกต้องในขณะฉีดพ่น เช่น ถ้ามีสิ่งอุดตันหัวฉีด ไม่ควรใช้ปากเป่าหรือดูดสิ่งอุดตันออก เรื่องที่มีความรู้ความเข้าใจเป็นส่วนน้อย คือ ความรู้เรื่องการเลือกใช้สารเคมีฯ ที่เข้าใจว่าควรเลือกชนิดที่ตกค้างนาน ๆ เพราะจะไม่ต้องฉีดพ่นบ่อย รองลงมา คือ ความรู้เรื่องภาชนะที่บรรจุสารเคมีฯ ที่เข้าใจว่าเมื่อใช้หมดแล้วควรนำไปทำลาย เช่น ฝังกลบ การฉีดพ่นสารเคมีฯ ทำเวลาไหนก็ได้แล้วแต่สะดวก ซึ่งเป็นการเข้าใจที่ผิด

สามารถสรุปผลการวิจัยในระยะที่ 1 ได้ว่า เกษตรกรบ้านแสนสุขโดยภาพรวม มีพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง อยู่ในระดับปานกลาง และยังมีพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ไม่ถูกต้อง ควรได้รับการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช

ระยะที่ 2 ผลการประเมินผลการวัดความรู้ผู้เรียนหลังการฝึกอบรม กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนโรงเรียนบ้านแสนสุข

ผลการวัดความรู้ความเข้าใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของผู้เข้ารับการอบรม พบว่า ผู้ได้รับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง อยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 90 พบค่าคะแนนความรู้ความเข้าใจสูงสุดเท่ากับ 22 คะแนน พบค่าคะแนนความรู้ความเข้าใจต่ำสุดเท่ากับ 20 คะแนน และพบค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเฉลี่ยเท่ากับ 21 คะแนน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรม โดยภาพรวม พบว่า มีความพึงพอใจมากที่สุด โดยพบว่า ความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ เนื้อหาวิชามีความครอบคลุมสามารถนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ได้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ความพึงพอใจต่อวิทยากรผู้ถ่ายทอดความรู้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และ ความพึงพอใจต่อการเข้ารับการฝึกอบรมโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ตามลำดับ

สามารถสรุปผลการวิจัยในระยะที่ 2 ได้ว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องอยู่ในระดับสูงหลังจากเข้ารับการอบรม จึงให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมไปเผยแพร่ถ่ายทอดความรู้ เพื่อรณรงค์ให้ผู้ปกครอง เกษตรกร หรือผู้อื่นมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องมากขึ้น และเพื่อเป็นการพัฒนา นักเรียนให้มีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

ระยะที่ 3 ผลการประเมินการดำเนินงานกิจกรรมการฝึกอบรม กับกลุ่มตัวอย่าง คือ คณะครูโรงเรียนบ้านแสนสุข

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลงานของกิจกรรมการฝึกอบรมโดยภาพรวม พบว่า การดำเนินงานกิจกรรมการฝึกอบรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีเยี่ยม รายการประเมินที่มีคะแนนมากที่สุด คือ เรื่องความร่วมมือของผู้ร่วมงาน และ ประโยชน์ของกิจกรรม ที่มีผู้ประเมินให้ค่าคะแนนสูงสุด คือ 5.00 แสดงว่า การดำเนินงานกิจกรรมอยู่ในระดับดีเยี่ยม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลของกิจกรรมการฝึกอบรมในเรื่องสภาพปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไข แบ่งออกเป็น 4 ด้าน พบว่า 1) ด้านบุคลากร พบว่า ทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีไม่มีอุปสรรคหรือปัญหาใด ๆ 2) ด้านงบประมาณ พบว่า มีค่าใช้จ่ายในการอบรมและจัดเตรียมสถานที่แต่ก็ไม่ส่งผลต่อกิจกรรมการอบรมและไม่เป็นอุปสรรคต่อการจัดกิจกรรม 3) ด้านวัสดุ อุปกรณ์ พบว่า มีความเพียงพอกับกิจกรรมการอบรมและไม่เป็นอุปสรรคต่อการจัดกิจกรรม และ 4) ด้านการประสานงานและการบริการ พบว่า ทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีไม่มีอุปสรรคหรือปัญหาใด ๆ

สามารถสรุปผลการวิจัยในระยะที่ 3 ได้ว่า การดำเนินงานกิจกรรมการฝึกอบรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีเยี่ยม แสดงให้เห็นว่าทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จึงทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ไม่มีอุปสรรคหรือปัญหาใด ๆ ซึ่งถือได้ว่าประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการใช้สารเคมีในด้านการเกษตร พบว่า มีพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง อยู่ในระดับปานกลาง โดยพฤติกรรมก่อนการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ปฏิบัติทุกครั้งซึ่งถูกต้องในการปฏิบัติ คือ การไม่ใช้ปากเปิดขวดสารเคมีฯ การไม่ใช้มือคนสารเคมีฯ และ ใช้ไม้หรือวัสดุอื่นที่เหมาะสมในการคนสารเคมีให้เข้ากันก่อนการฉีดพ่น การวิจัยยังพบว่า มีพฤติกรรมที่ปฏิบัติเป็นบางครั้ง คือ สวมถุงมือในขณะที่ต้องสัมผัสกับสารเคมีฯ การสำรวจสภาพความเสียหายของพืชผักเสียหายก่อนเพื่อประกอบการตัดสินใจในการใช้สารเคมีฯ และไม่ใช้สารเคมีฯ ที่สงสัยว่าเสื่อมคุณภาพซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้อง และยังพบว่า มีเกษตรกรมีพฤติกรรมที่ไม่ได้ปฏิบัติ คือ การอ่านฉลากข้างขวดทุกครั้งและปฏิบัติตามข้อแนะนำต่าง ๆ อย่างเคร่งครัดในการใช้สารเคมีฯ การไม่ใช้สารเคมีฯ ที่สงสัยว่าเสื่อมคุณภาพ และ การตรวจสอบสภาพของอุปกรณ์การฉีดพ่นทุกครั้งให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าสาเหตุหลักเกิดจากเกษตรกรบางส่วนไม่ทราบผลกระทบที่จะเกิดขึ้น นอกจากนี้การวิจัยได้ศึกษาพฤติกรรมขณะใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร พบว่า มีพฤติกรรมที่ปฏิบัติทุกครั้งซึ่งถูกต้องในการปฏิบัติ คือ การไม่ใช้ปากหรือดูดที่หัวฉีดพ่นสารเคมีฯ เมื่อประสบปัญหาหัวฉีดอุดตัน หยุดการฉีดพ่นสารเคมีฯ ทันทีเมื่อปรากฏอาการแพ้สารเคมีฯ เช่น เวียนศีรษะ คลื่นไส้ แน่นหน้าอก เป็นต้น และ ใช้อุปกรณ์ปิดปากและจมูก การวิจัยยังพบว่า มีพฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้งซึ่งถูกต้องในการปฏิบัติ คือ พยายามฉีดพ่นสารเคมีฯ ที่ผสมให้หมดในคราวเดียวกัน ใช้อุปกรณ์ปิดปากและจมูก และสวมเสื้อแขนยาว กางเกงขายาวใส่เสื้อผ้ารัดกุม และการวิจัยยังพบว่า มีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติ คือ เรื่องสวมหมวกหรือใช้ผ้าพันศีรษะให้มิดชิด สวมรองเท้ามิดชิด และไม่ฉีดพ่นสารเคมีฯ ในเวลากลางวันที่แสงแดดร้อนจัด ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าสาเหตุหลักเกิดจากเกษตรกรบางส่วนไม่ทราบผลกระทบที่จะเกิดขึ้น นอกจากนี้ผลการวิจัยได้ศึกษาพฤติกรรมหลังการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร พบว่า มีพฤติกรรมที่ปฏิบัติทุกครั้งซึ่งถูกต้องในการปฏิบัติ คือ ไม่เทสารเคมีฯ ที่เหลือจากการใช้งานลงในแหล่งน้ำธรรมชาติ ไม่เทน้ำที่ใช้ทำความสะอาดถังฉีดพ่นสารเคมีฯ ทิ้งลงในแหล่งน้ำหรือบริเวณใกล้แหล่งน้ำ และทำความสะอาดถังบรรจุสารเคมีฯ ที่ฉีดพ่นทุกครั้งหลังการใช้งาน การวิจัยยังพบว่า มีพฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้งซึ่งถูกต้องในการปฏิบัติ คือ เก็บสารเคมีฯ ในที่มิดชิดไม่ปะปนกับสิ่งอื่น เปลี่ยนชุดที่สวมใส่ในการฉีดพ่นสารเคมีฯ อาบน้ำ สระผม ฟอกสบู่ทันทีหลังการทำงาน และซักเสื้อผ้าที่สวมใส่ฉีดพ่นสารเคมีฯ แยกต่างหากจากเสื้อผ้าอื่น ๆ และยังพบว่า มีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติ คือ เรื่องทำลายภาชนะบรรจุสารเคมีฯ โดยการฝังกลบ ตัดป้ายแจ้งให้คนอื่นทราบว่าเป็นพื้นที่ที่เพิ่งจะฉีดพ่นสารเคมีฯ และออกจากบริเวณนั้นทันทีหลังการฉีดพ่นสารเคมีฯ

สอดคล้องกับ กฤตวิชญ์ สุขอึ้ง และ สุวรรณ พนาอดิศัย (2564) ที่พบว่า พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรช่วงก่อน ระหว่าง และหลังใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช อยู่ในระดับปานกลาง สาเหตุหลักเกิดจากเกษตรกรบางส่วนไม่ทราบผลกระทบที่จะเกิดขึ้น และภาระหนี้สิน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้สารกำจัดศัตรูพืชให้กับเกษตรกรที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องโดยเน้นส่งเสริมให้เกษตรกรลดปริมาณการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และใช้สารชีวภาพทดแทนเพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้กับเกษตรกร ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรอบรู้ด้านการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและเหมาะสม สอดคล้องกับ กิ่งแก้ว สำรวรรัตน์, ศิริลักษณ์ บุญสรรค์ และ สุดารัตน์ สีหาเทพ (2563) ที่พบว่า ผลการวิจัยที่ได้สามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางนโยบาย หรือจัดโปรแกรมส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรอบรู้ด้านสุขภาพด้านต่าง ๆ ที่ดีขึ้น เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและเหมาะสม และสอดคล้องกับ มณีรัตน์ สนวนม่วง, อัมรินทร์ คงทวีเลิศ, มลณี สมภพเจริญ และ ดุสิต สุจิรารัตน์ (2562) ที่พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมความรู้และสร้างความตระหนักถึงวิธีการใช้งานและการป้องกันตนเองจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่จะส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เหมาะสมในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและช่วยลดความเสี่ยงหรือผลกระทบต่อสุขภาพจากการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา นักเรียนให้มีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอบรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชให้แก่ นักเรียน หลังกิจกรรมการอบรม พบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้อง อยู่ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 90 ผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องครบถ้วน จึงนำไปสู่กระบวนการถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ดำเนินกิจกรรมต่อคือ ให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการอบรมไปเผยแพร่ถ่ายทอดความรู้ เพื่อรณรงค์ให้ผู้ปกครอง เกษตรกร หรือผู้อื่นให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องมากขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนา นักเรียนให้มีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร นอกจากนี้การวิจัยยังพบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรมโดยภาพรวม มีความพึงพอใจมากที่สุด ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลของกิจกรรมการฝึกอบรมโดยภาพรวม พบว่า การดำเนินงานกิจกรรมการฝึกอบรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีเยี่ยม แสดงให้เห็นว่า ทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จึงทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ไม่มีอุปสรรคหรือปัญหาใด ๆ ซึ่งถือได้ว่าประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมในครั้งนี้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชให้กับเกษตรกรและมีการติดตามพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างต่อเนื่อง
2. ควรประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชทางสื่อต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญ ในการคุ้มครองผู้บริโภคโภชนาการ ผัก และผลิตภัณฑ์อาหารต่าง ๆ ที่ได้จากการเกษตรกรรม เพื่อสุขภาพที่ดีของประชาชนทั่วไปควบคู่กับการเฝ้าระวังสุขภาพของเกษตรกรด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยสร้างแกนนำเพื่อปลูกจิตสำนึกให้เห็นถึงความสำคัญด้วยตนเอง เพื่อพฤติกรรมที่ยั่งยืนในการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และเน้นให้ความสนใจกับการทำเกษตรชีวภาพให้มากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาวิจัย ในการสร้างอุปกรณ์ป้องกันอันตราย จากการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชในราคาถูก และสวมใส่อย่างสะดวกสบายในการปฏิบัติงาน
3. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

วารสารและหนังสือพิมพ์

กฤตวิชญ์ สุขอึ้ง และ สุวรรณมา พนาอดิศัย. “พฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้า ในตำบลห้วยชมภู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย”, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. ปีที่ 16 (1), 2564. หน้า 19-33.

กิ่งแก้ว สำรวรรัตน์, ศิริลักษณ์ บุญสรรงค์ และ สุดารัตน์ สีหาเทพ. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ตำบลนาบ่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร”, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, ปีที่ 14 (2), 2563. หน้า 92-100.

จันทกานต์ วลัยเสถียร. “รูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ”, วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 1 ขอนแก่น, ปีที่ 26 (1), 2562. หน้า 11-25.

ธิดา เวียงปฏี และ อภิชัย คุณิพงษ์. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของเกษตรกรตำบลหนองสาหร่าย อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี”, วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ปีที่ 7 (4), 2562. หน้า 547-562.

บุญเลี้ยง สุพิมพ์ และ อาจินต์ สงทับ. “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร: การพัฒนา การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผล”, วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, ปีที่ 15 (1), 2565. หน้า 149-159.

มณีรัตน์ สนวนม่วง, อัมรินทร์ คงทวีเลิศ, มลินี สมภพเจริญ และ ดุสิต สุจิรารัตน์. “ความรู้และพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของคณงานรับจ้างฉีดพ่น”, วารสารสุศึกษา, ปีที่ 42 (2), 2562. หน้า 1-11.

ภาษาต่างประเทศ

Journals and Newspapers

- Chantaramanee, N. Behaviors of chemical pesticide uses and the effectiveness of an occupational health education program of safety knowledge among farmers in Upriver Area, Phayao Province. Journal of Safety and Health, 10 (37), P. 35 - 45. 2017.
- Klnchampa, N., & Settheetham, D. Behavior using pesticides of farmers, Tambon Pamigam, Mueang District, Nongbualamphu Province. The Office of Disease Prevention and Control 9, Nakhon Ratchasima Journal, 25 (2), P. 26 - 34. 2019.
- Koomyong, P., & Aphisamacharayothin, P. Relationship between agricultural chemical using behaviors and physical health problems of corn growers: A case study of Pa Sao Subdistrict, Mueang District, Uttaradit Province. RMUTL Journal Social of Engaged Scholarship, 4 (2), P. 47 - 58. 2020.
- Laverack, G., & Labonte, R. A planning framework for community empowerment goals within health promotion. Health Policy Plan, 15 (3), P. 255-262. 2000.
- Sharma, A., Shukla, A., Attri, K., Kumar, M., Kumar, P., Suttee, A., et al. (2020). Global trends in pesticides: A looming threat and viable alternatives. Ecotoxicol Environ Saf. 201, 2020.
- Suk-ueng, K., & Panaadisai, S. Pesticide use behaviors of coffee beans arabica agriculturists at Huay San Liso Village, Huay Chompu, Mueang District, Chiang Rai Province. Academic Journal Uttraradit Rajabhat University Science and Technology (for Local Development), 16 (1), P. 19 - 33. 2021.
- Wongta, A., Sawarnng, N., Tongchai, P., Sutan, K., Kerdnoi, T., Prapamontol, T., Hongsibsong, S. The Pesticide exposure of people living in agricultural community, Northern Thailand. Journal of Toxicology, P. 1 - 7. 2018.

ภาคผนวก

ผนวก ก

ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ช่วยผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษางานวิชาการ

๑. ดร. พิธาน พันทอง	ข้าราชการบำนาญ กระทรวงศึกษาธิการ
๒. พันเอก วราทิตย์ บุญประสพ	รองผู้อำนวยการกองการศึกษา สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ผู้บริหารและคณาจารย์ที่ปรึกษางานวิชาการ

๑. พลตรี ชยุตรา เสริมสุข	ผู้อำนวยการสถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบันวิชาการ
ป้องกันประเทศ
๒. พันเอก อาชวกุล กาญจนาคม	รองผู้อำนวยการสถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบัน
วิชาการป้องกันประเทศ
๓. พันเอก สมบัติ น้ำดอกไม้	รองผู้อำนวยการสถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบัน
วิชาการป้องกันประเทศ
๔. พันเอก กฤษกมล ธรรมานุกุล	ผู้อำนวยการกองวิทยาการ สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๕. นาวาอากาศเอก ปิยะ จารุอารยพันธ์	ผู้อำนวยการกองการศึกษา สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๖. พันเอก วสันต์ รัตนกฤษ	นปก. ประจำ สปท. ช่วยปฏิบัติราชการ สจว.สปท.
๗. พันเอกหญิง อัมพาศรี ดำรงกุล	ประจำ สปท. ช่วยปฏิบัติราชการ สจว.สปท.
๘. พันเอกหญิง ปัทมา ขำเอี่ยม	นปก. ประจำ สปท. ช่วยปฏิบัติราชการ สจว.สปท.
๙. พันเอกหญิง พัชรินทร์ สุนทรวรรณ	รองผู้อำนวยการกองวิทยาการ สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๑๐. พันเอก วราทิตย์ บุญประสพ	รองผู้อำนวยการกองการศึกษา สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ
๑๑. พันเอก สนิท นันทะวงศ์	หัวหน้ากองสนับสนุน สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง สถาบัน
วิชาการป้องกันประเทศ

รายชื่อสมาชิก

คณะผู้เข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการ หลักสูตรจิตวิทยาความมั่นคง สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รุ่นที่ 10

กลุ่มที่ 5

เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร

1. นายดำรงค์ รอดสิน	เลขที่ 23
2. นายบรรจงรงค์ วรรณสุขศิริ	เลขที่ 35
3. นายปยุตวิชัย ยุระวงศ์	เลขที่ 40
4. นางพรทิพย์ เปี่ยมอภัยทอง	เลขที่ 43
5. นายรังสรรค์ เกิดศรี	เลขที่ 51
6. จำอากาศตรี วิรัช สวัสดิ์รักษา	เลขที่ 58
7. นายศกลวัฒน์ กองสมบัติ	เลขที่ 61
8. นายสมชัย นิยันทัง	เลขที่ 65
9. นางสาวสุขุมภรณ์ ชุ่มปลั่ง	เลขที่ 71
10. นางสาวสุภาวดี น้ำหอมจันทร์	เลขที่ 75